

2010-05-21

1 (9)

Dnr: 40-2009:1887

Rektor

Klippans gymnasieskola
Storgatan 9
264 80 Klippan

Huvudman

Barn- och utbildningsnämnden
Trädgårdsgatan 12
264 80 Klippan

Kvalitetsgranskning - Svenska i gymnasieskolan på barn- och fritidsprogrammet vid Klippans gymnasieskola, Klippans kommun

Sammanfattande bedömning:

- Skolinspektionen bedömer att det brister i samverkan mellan lärarna i svenska och lärarna i karaktärsämnena och att det saknas en genomtänkt anpassning i undervisningen till studieinriktningen. Rektor bör, som ett led i ett utvecklingsarbete, framöver se till att tid för planering avsätts för samverkan mellan undervisande lärare i svenska och karaktärsämneslärare.
- Skolinspektionen bedömer att det inte bedrivs ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier. Eleverna bör också i högre utsträckning delta i planeringen av undervisningens innehåll. Kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen behöver bli tydligare så att eleverna i högre grad görs medvetna om undervisningens syfte. Eleverna bör vidare som ett led i utvecklandet av deras inflytande över undervisningen ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursen.
- Skolinspektionen bedömer att anpassningen i undervisningen till elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter huvudsakligen fungerar väl. Undervisningen bör dock, i högre utsträckning, ta sin hänsyn till att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap. Skolinspektionen bedömer vidare att rektor som pedagogisk ledare och chef för lärarna behöver ta ett större ansvar för att resultaten i ämnet svenska på programmet systematiskt följs upp, utvärderas och analyseras.
- Skolinspektionen bedömer att alla elever, som är i behov av särskilt stöd, inte får detta behov tillgodosett.

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av svenskämnet i gymnasieskolan under höstterminen 2009. Granskningen av barn- och fritidsprogrammet vid Klippans gymnasieskola i Klippans kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar skolan/huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Syftet med granskningen är att bidra till ökad måluppfyllelse i ämnet svenska. Den övergripande rapporten förväntas bidra till en nationell diskussion och en kvalitetshöjning i gymnasieskolans svenskundervisning. Den kunskap som projektet tar fram förväntas bli ett redskap för skolutveckling med avseende på anpassning till elevernas studieinriktning i ämnet, delaktighet samt grupp- och individanpassning i de granskade skolorna. Kvalitetsgranskningen genomförs i kurserna Svenska A och B på elprogrammet, omvårdnadsprogrammet, medieprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Kvalitetsgranskningen genomförs på 42 skolor och i urvalet ingår skolor med såväl kommunala som fristående huvudmän.

Barn- och fritidsprogrammet i Klippans gymnasieskola har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av en webbaserad enkät till elever och undervisande lärare i kurserna Svenska A och B. Vidare består underlaget av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 13 och 15 oktober 2009. I skolan genomfördes intervjuer med lärare, elever och skolledning samt genomfördes klassrumsobservationer. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Klippans gymnasieskola har undervisningsråden Tommy Månsson och Michael Erenius varit.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat två olika frågeområden.

1. Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?
2. Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Beskrivning av besökt skola och program

Klippans gymnasieskola består av fyra enheter. Åbyskolan ligger centralt i Klippan och Tegelbruksskolan 500 meter därifrån. Naturbruksgymnasiet i Östra Ljungby ligger cirka en mil nordväst om Klippan. I motsatt riktning ligger en enhet i Ljungbyhed i flygvapnets före detta lokaler. En gymnasiechef har det övergripande ansvaret för Klippans gymnasieskola, och sex rektorer har ansvar för de program som är lokaliserade till respektive enhet. Barn- och fritidsprogrammet finns på enheten i centralorten. Svenskämnet har tre undervisande lärare. Barn- och fritidsprogrammets elever läser kärnämnen tillsammans med omvårdnadsprogrammets elever vilket gör att klasserna ibland är ganska stora (33 elever).

Resultat 2008 för barn- och fritidsprogrammet vid Klippans gymnasieskola				
Genomsnittlig betygspoäng på programmet	Genomsnittlig betygspoäng i svenska för de som fick slutbetyg		Andelen elever med minst G i svenska (i procent)	
	Svenska A	Svenska B	Svenska A	Svenska B
10,9	8,9	5,9	100 %	72,7 %

Skolverkets statistik 2009-10-12

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Barn- och fritidsprogrammets elever i Klippans gymnasieskola läser både Svenska A och Svenska B tillsammans med elever från omvårdnadsprogrammet. Intervjuer med lärarna visar att detta upplevs som ett stort hinder för att undervisningen ska kunna anpassas till elevgruppens studieinriktning. Visserligen anser lärarna och rektor att studieinriktningarna har en hel del gemensamma program mål, men granskningen visar att svenskämnet inte utnyttjar detta i någon större utsträckning.

I intervjun med lärarna framkommer att det tidigare fanns en samverkan mellan svensklärare och lärare i karaktärsämnen. Detta samarbete har dock upphört sedan Barn- och fritidsprogrammets och omvårdnadsprogrammets elever har sin svenskundervisning tillsammans. Intresse saknas inte för samverkan, men uppfattningen är att organisationen motverkar detta. Uppfattningen är att man måste ha parallella schema-positioner och gemensam planeringstid och att det just nu är för många inblandade lärare för att detta ska fungera.

Intervjuade elever har inga direkta förväntningar på svenskämnet, utom att de ska bli bra på att uttrycka sig så att de kan förmedla ett budskap till dem som de eventuellt ska arbeta med, nämligen barnen. De kan heller inte se att det finns ett medvetet upplägg av svenskämnet som riktar sig mot elevernas kommande arbete med barn. Visserligen förekommer det en del texter som anknyter till barn- och ungdomsproblematik, men för många elever är det inte tydligt att det grundar sig på studieinriktningen. Vid intervjuer framkommer det också att en del elever inte har några förväntningar på att svenska ska knyta an till den studieinriktning de har valt. De har endast förväntningar på att svenskämnet ska vara det skolämne det var i grundskolan isolerat från studieinriktningen. Flertalet elever svarar dock i enkäten emellertid att de har nytta av svenskämnet i andra ämnen i ganska hög utsträckning. När de, av inspektören, blir upplysta om att det är tänkt att deras undervisning i svenska ska kunna anpassas till den studieinriktning de har, uppger flera elever att det hade gjort svenskämnet mycket intressantare.

Inskickade dokument visar att det inte finns en medveten strategi för att anpassa svenskämnet till elevernas studieinriktning. Vid intervju med rektor framkommer det dock att det finns en tydlig vilja från rektors sida att svensklärarna ska anpassa sin undervisning efter elevernas studieinriktning. Det finns också en tydlig signal till både karaktärsämneslärare och svensklärare att försöka hitta samverkansformer. Detta har dock inte underlättats genom att schemat inte har lagts med tanke på att lärarna ska kunna arbeta tillsammans.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att det brister i samverkan mellan lärarna i svenska och lärarna i karaktärsämnena och att det saknas en genomtänkt anpassning i undervisningen till studieinriktningen. Skolinspektionen bedömer dock att det skulle finnas utrymme för att utveckla en samverkan mellan läraren i svenska och lärarna i karaktärsämnena samt utveckla anpassningen i undervisningen till elevernas studieinriktning. Denna bedömning ligger i linje med de diskussioner som förs mellan rektor och lärare. Skolinspektionen bedömer att rektor, som ett led i ett utvecklingsarbete, framöver bör se till att tid för planering avsätts för samverkan mellan undervisande lärare i svenska och karaktärsämneslärare.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Lärarna uppger i intervjuer att de försöker låta eleverna ha ett inflytande över både innehållet och arbetsformer/arbetssätt i svenskundervisningen. Man uppger dock att det är svårt att få eleverna att engagera sig i att vara med och bestämma över innehållet i undervisningen, speciellt när det är två program blandade. Intervjuer med elever och enkäter visar att inflytandet över svenskundervisningen är mycket begränsat. Det är framför allt arbetssätt och arbetsformer som i viss utsträckning är möjliga att påverka. Innehållet är huvudsakligen bestämt av läraren och inspel från eleverna är sällsynta. Det framkommer inte vid intervjuerna att det är någon nämnvärd skillnad i detta avseende mellan Svenska A och Svenska B.

För att eleverna ska kunna utöva ett inflytande över undervisningen är en förutsättning att de har kännedom om kursplanernas mål. Vid intervjuer med lärarna i svenska och elever framkommer att målen och betygskriterierna i svenskkurserna delas ut och går igenom vid kursstart. 75 procent av eleverna uppger i enkätsvaren att de förstår målen och betygskriterierna i ganska hög utsträckning, men det finns en grupp som inte alls förstår målen. Främst är det språket i målen som upplevs som svårt att förstå. Intervjuade elever uppger att de inte förstår vilka kursplanemål de olika undervisningsmomenten i svenska knyter an till och därför inte heller alltid förstår syftet med olika moment i undervisningen. Betygskriterierna tas dock upp under kurserna och då i samband med prov. Granskningen visar således att det inte bedrivs ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier.

Läroplanen för de frivilliga skolformerna anger att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar erfarenheter och tänkande. Eleverna på programmet beskrivs av rektor och lärare som en mycket heterogen grupp och elevernas förkunskaper beskrivs som sämre idag än tidigare. Flera elever har svårigheter att klara sin utbildning och betygsstatistiken för 2009 (skolans uppgifter) visar att det finns några elever som inte når godkänt betyg redan i Svenska A vilket är en försämring jämfört med 2008. Barn- och fritidsprogrammet har, bland en del elever på skolan, ett rykte om sig att vara ett program som fungerar som en nödlösning för många, vilket intervjuade elever på intet sätt håller med om. De är i stora drag nöjda med programmet.

Intervjuade elever uppger också att de trivs bra på programmet samt att det huvudsakligen är arbetsro under lektionerna. En del intervjuade elever har en tydlig bild av vad de själva vill utveckla för kunskaper genom undervisningen i svenska. De tar i intervjuerna upp mål som till exempel att bli bättre på att läsa, skriva, diskutera och redovisa muntligt.

Överlämnandet från grundskolan begränsas oftast till att kunskapen om elever med stora svårigheter vidarebefordras. Vid kursstarten på gymnasieskolan får eleverna själva berätta om sina tidigare betyg. Av intervjuerna med lärarna i svenska och eleverna framgår att det är främst genom samtal som läraren försöker ta reda på intressen och

erfarenheter och vilka mål de har med programmet eller ämnet. Klippans gymnasieskola ser till att alla elever genomgår en sorts screening innan de börjar på Svenska A. Här ingår bland annat ett läsförståelsetest. Detta innebär att lärarna får en bild av elevernas ungefärliga nivå och kan plan göra vissa anpassningar av undervisningens innehåll. Speciellt viktigt är detta när det, som ovan nämnts, finns en hel del elever som har svaga kunskaper i svenska när de börjar i gymnasieskolan.

Enligt enkätsvaren från eleverna kan de få stöd i svenska i ganska hög utsträckning. Ibland kan de elever som har de största svårigheterna få hjälp av skolans ende specialpedagog, men den vanligaste formen för stöd åt de elever som har svårt att nå målen är att svenskläraren själv får ta hand om stödet. Det finns dock elever som har svårigheter som i högre uträkning skulle behöva kompenseras av personal med specialpedagogisk kompetens. Enligt både rektor och lärare räcker nuvarande stöd inte till.

Av kvalitetsgranskningen framgår det att lärarna i svenska i ganska liten utsträckning använder sig av andra medier än skrivna texter i form av böcker och kopierat material och någon gång film i undervisningen. Eleverna upplever i mycket olika utsträckning texterna som intressanta och relevanta. Kursplanen för ämnet svenska använder sig av begreppet "ett vidgat textbegrepp". Begreppet används i beskrivningen av ämnet och ämnets syfte samt i de mål ämnet ska sträva mot. Flera formuleringar i kursplanen pekar mot detta vidgade textbegrepp, som till exempel "litteratur och bildmedier", "olika slag av texter såväl skrift- som bildbaserade" samt inte bara läsning utan även "avlyssning, film video etc.". Dagens elever både konsumerar och producerar via ett antal olika medier som upplevs som viktiga för eleverna och som utövar ett stort inflytande på dem. Det är därför viktigt att eleverna kan förhålla sig kritiska och självständiga till det de möter i de nya medierna. I kursplanens mål att sträva mot anges också att skolan i sin undervisning ska sträva mot att eleven "fortsätter att utveckla den egna läskunnigheten, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle". Att andra medier än skrivna texter används i ganska liten utsträckning i undervisningen kan utöver skillnaderna i anpassningen av undervisningen till studieinriktningen vara en del i förklaringen till varför eleverna i granskningen i mycket olika utsträckning uppger sig uppleva texterna som intressanta och relevanta. Skolinspektionen bedömer att svenskundervisningen i högre utsträckning bör ta hänsyn till att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap.

Av läroplanen för de frivilliga skolformerna framgår det att rektor som ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal har ett ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen. Inskickade dokument och intervjun med rektor visar att kunskapsresultaten i Svenska A och B inte följts upp och utvärderats på programmet. Skolan har heller inte undersökt vilken effekt specialresursen har på elevernas resultat. De uppföljningar av resultaten som görs av lärarna i svenska görs i huvudsak på elevnivå och inte på kursnivå. Som ett led i utvecklingen

elevernas inflytande över undervisningen bör eleverna ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursens gång.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att eleverna har ett visst inflytande arbetssätt och arbetsformer. Eleverna bör dock, i högre utsträckning, delta i planeringen av undervisningens innehåll. Granskningen visar också att det inte bedrivs ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier. Kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen behöver bli tydligare så att eleverna i högre grad görs medvetna om undervisningens syfte. Eleverna bör vidare, som ett led i utvecklandet av deras inflytande över undervisningen, ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursen.

Skolinspektionen bedömer att anpassningen i undervisningen till elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter huvudsakligen fungerar väl, men det finns elever som måste få mer stöd för att uppnå målen än de får idag. Undervisningen bör också, i högre utsträckning, ta hänsyn till att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap. Skolinspektionen bedömer vidare att rektor, som pedagogisk ledare och chef för lärarna, behöver ta ett större ansvar för att resultaten i ämnet svenska på programmet systematiskt följs upp, utvärderas och analyseras.

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer/krav på åtgärder:

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Av kvalitetsgranskningen framgår att samverkan mellan lärarna i svenska och lärarna i karaktärsämnena brister och att svenskämnet i ringa utsträckning anpassas till elevernas studieinriktning vid Klippans gymnasieskola. Det saknas en genomtänkt strategi för att anpassa svenskämnet till elevgruppens studieinriktning.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Av granskningen framgår att elevernas möjligheter till inflytande över undervisningens innehåll i ämnet är begränsade, men påverkansmöjligheter finns vad gäller arbetssätt och arbetsformer. Granskningen visar också att det inte bedrivs ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier. Kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen behöver bli tydligare så att eleverna i högre grad görs medvetna om undervisningens

syfte. Eleverna ges inte heller möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursens gång.

I undervisningen finns en strävan att utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter. Denna individanpassning fungerar också överlag väl, men det finns ett behov av särskilda stödinsatser för vissa elever som idag inte tillgodoses. Användningen av andra medier än skrivna texter i undervisningen kan utvecklas så att undervisningen i högre grad tar sin utgångspunkt i ett vidgat textbegrepp vilket ger eleverna ökade möjligheter att fortsätta att utveckla den egna läskunnigheten, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle.

Klippans gymnasieskola har mycket begränsade möjligheter att erbjuda elever i behov av särskilt stöd detta. Stödet måste till stor utsträckning utföras av den enskilde läraren i gruppen och då på ett mer generellt plan. Resultaten blir därför sämre än de hade blivit om man kunnat ta en tydlig utgångspunkt i den enskilde elevens förutsättningar. Resultaten i svenskämnet behöver också mer systematiskt följas upp och analyseras.

Krav på åtgärder

- *Alla elever som är i behov av särskilt stöd ska få detta stödbehov tillgodosett (8 kap. 1 § gymnasieförordningen).*

Rekommendationer

- Att samverkan mellan lärarna i svenska och lärarna i karaktärsämnena ökar.
- Att utveckla en genomtänkt strategi för att anpassa undervisningen till elevernas studieinriktning.
- Att eleverna ges ökat inflytande över undervisningens innehåll.
- Att bedriva ett systematiskt arbete med mål och betygskriterier och att kopplingen mellan undervisningen och kursplanemålen tydliggörs så att eleverna i högre grad görs medvetna om undervisningens syfte.
- Att eleverna ges möjlighet att tillsammans med läraren utvärdera undervisningen under kursens gång.
- Att undervisningen i svenska i högre utsträckning bör ta hänsyn till att dagens elever använder många olika medier för att producera och ta del av texter och budskap.
- Att rektor, som ett led i ett utvecklingsarbete, framöver ser till att tid för planering avsätts för samverkan mellan undervisande lärare i svenska och karaktärsämneslärare.
- Att rektor tar större ansvar för att resultaten i ämnet svenska systematiskt följs upp och analyseras.

Uppföljning m.m.

Klippans gymnasieskola ska senast inom sex månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 22 november 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Lund, redovisa vilka åtgärder som vidtagits.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Tommy Månsson
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsrådet Michael Erenius deltagit.

Bilaga

Författnings- och forskningsöversikt

